

Lesley houdt er een vaste baan aan over

Op een werkstrafproject kun je niet zomaar iemand plaatsen. Je houdt rekening met de kwetsbaarheid van bijvoorbeeld de medewerkers, de bewoners en de contactpersoon zelf. Je kijkt ook of er kinderen aanwezig zijn. Niet iedereen durft de ander op zijn gedrag aan te spreken en niet iedereen weet om te gaan met de manier waarop klanten proberen de regels te ontduiken.

Uitermate geschikt

De kringloopwinkel is een geweldig fijn project. Niet alleen omdat we hier in het weekend terecht kunnen, maar vooral omdat dit project uitermate geschikt is voor klanten met een 'gebruiksaanwijzing'. De werkzaamheden bestaan uit licht sjouwwerk of onderhoud van het terrein.

Oud-klant

Ik sprak op een zaterdagochtend af met de vaste contactpersoon van de kringloopwinkel. Hij had op het allerlaatste moment afgebeeld en de zaak overgedragen aan zijn nieuwe collega Lesley. Toen hij de

achternaam van Lesley noemde, wist ik onmiddellijk dat het een oud-klant van me was. Deze wetenschap kon ik echter niet delen met de contactpersoon.

Geen flauwekul

Tijdens de fietstocht naar het project liet ik het ene doemscenario na het andere voorbijkomen. Bij binnenkomst zag ik dat Lesley er nog precies zo uitzag als jaren geleden, een goedlachse man met stevige getatoeëerde armen. Hij had destijds een werkstraf gekregen voor diefstal van benzine die hij na sluitingstijd op een wonderlijke manier aan de benzinepompen had weten te ontfutselen.

Vooraf was er geen tijd om nog even met elkaar herinneringen op te halen, want de klant was al binnen en Lesley was druk bezig met zijn uitleg over de werkzaamheden. De koffie ging rond en de sfeer was goed. Terwijl ik nog aan het bedenken was hoe ik me tot Lesley moest verhouden, hoorde ik hem ineens zeggen: 'En denk eraan, op tijd is op tijd en geen flauwekul hier, want daar houdt deze jongen niet van.' Een opmerking die voor zowel mijn klant als mij niets aan duidelijkheid te wensen overliet.

Vaste baan

Toen de klant weg was, bedankte Lesley me dat ik hem destijds met zijn werkstraf op een kringloopcentrum had laten werken. Het was hem zo goed bevallen dat hij er na zijn straf als vrijwilliger was gebleven. Het leverde hem uiteindelijk een vaste baan op. Opgelucht en blij fietste ik later naar huis. Soms gaat het mis, maar soms gaat het ook heel goed.

Van emancipatie tot gedragsverandering

Opvattingen over het werk door de jaren heen

Met de tijd verandert ook de opvatting van reclasseringswerkers over hun werk en hun cliënten. Als eind jaren veertig het reclasseringswerk alleen nog in handen is van gediplomeerde maatschappelijk werkers, staat *social casework* voorop. In deze methode, door Marie Kamphuis vanuit de Verenigde Staten naar Nederland gehaald, is het toekomstbeeld van de cliënt de rode draad: activeren en vergroten van zelfredzaamheid. Cliënten zijn vooral partners in het proces van de hulpverlening.

Jaren vijftig en zestig

Vanaf het midden van de jaren vijftig staat bij de reclasseringswerker resocialisatie van de cliënt hoog in het vaandel. Deze ontwikkeling krijgt steun van de Utrechtse School, een club van hoogleraren van het Criminologisch Instituut aan de Utrechtse universiteit. Bijvoorbeeld Willem Pompe en Pieter Baan staan kritisch tegenover gevangenisstraf en hechten veel waarde aan resocialisatie. Zij pleiten voor het inleven in de belevingswereld van cliënten en gelijkwaardigheid in de werkrelatie. De opkomst van de humanistische psychologie in de jaren zestig geeft dat streven een extra impuls. De focus ligt op het helpen van mensen, niet op het afbouwen van een criminele loopbaan.

Jaren zeventig

Als in de jaren zeventig een meer maatschappijkritische wind waait, verandert de eenzijdige gerichtheid op het individu. De reclasseringswerker gaat in plaats van naast de cliënt meer achter de

cliënt staan. Maatschappelijke ongelijkheid, zoals armoede en werkloosheid, zijn in de ogen van de reclasseringswerkers oorzaken van crimineel gedrag. De maatschappijkritische hulpverlener wil emanciperen. Dwang en drang – tegenwoordig belangrijke kenmerken van het werk – zijn dan ook uit den boze.

Jaren tachtig

In de hardere en meer zakelijke jaren tachtig verandert het denken van de reclassering weer. De reclassering stelt zich meer en meer achter justitie op en minder achter de cliënt. De uitvoerder zit in een spanningsveld en balanceert tussen controleren en helpen. Emancipatie raakt verder uit zicht, het gaat steeds meer om sociale inbedding en maatschappelijke inpassing.

Jaren negentig

In de jaren negentig groeit de aandacht voor theorie rondom reclassering. Het werken met onvrijwillige cliënten, bemoeizorg, outreachend werken en casemanagement bijvoorbeeld. De kennis over de ontwikkeling en afbouw van criminele loopbanen groeit zienderogen. Reclassering krijgt een actieve rol in de begeleiding van cliënten die een werkstraf hebben.

Eeuwwisseling

Rond de eeuwwisseling is er veel aandacht voor interventies en instrumenten die wetenschappelijk zijn bewezen. Het voorkomen van terugval is voortaan maatstaf voor het werk van de reclassering. Dat leidt onder andere tot de ontwikkeling van de RISc, een instrument wat onder meer te gebruiken is om risico's op terugval in te schatten. Ook komen trainingen om de hoek kijken, die gericht zijn op het bevorderen van inzicht in eigen gedrag en het stimuleren van gedragsverandering.

De laatste tijd

De professionaliteit van de reclasseringswerker staat meer en meer centraal. Sturing van bovenaf en productgericht werken, maken plaats voor meer verantwoordelijkheid bij de reclasseringswerker. De focus ligt op betekenisvol reclasseren. Zoveel mogelijk doen wat nodig is.

Terugdringen recidive

Voorkomen dat cliënten in hun oude fout vervallen, is een kerntaak van de reclassering. Het vertrouwen dat interventies bijdragen aan het verminderen van recidive zakt in de jaren zeventig tot onder het vriespunt. ‘Niets werkt’ is de veelgehoorde verzuchting in de jaren tachtig. Vanuit Canada komt begin jaren negentig tegengas. Onder de noemer ‘*what works*’ presenteren onderzoekers het zogenaamde RNR-model:

- Risicoprincipe (*Risk*): de intensiviteit van de aanpak is afgestemd op de hoogte van het recidive-risico.
- Behoeftenprincipe (*Need*): de inhoud van de aanpak is afgestemd op de problematiek die leidt tot het crimineel gedrag. Een aanpak met een algemene inhoud heeft geen zin.
- Responsiviteitsprincipe (*Responsivity*): de aanpak sluit wat betreft stijl en vorm aan bij de kenmerken, mogelijkheden en beperkingen van delinquenten.

Het RNR-model krijgt aan het begin van deze eeuw ook in Nederland voeten aan de grond en een vertaling in het programma Terugdringen recidive. Het voorkomen van recidive is daarmee de maatstaf voor reclasseringswerk. Het zo goed mogelijk inschatten van de risico's op terugval in crimineel gedrag krijgt een zwaar accent. Dat de reclasseringswerker daar een belangrijke rol in heeft, krijgt de afgelopen tien jaar steeds meer erkenning.